

บทที่ ๕

การสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักกฏจิรัฐติธรรมมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักกฏจิรัฐติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักกฏจิรัฐติธรรมของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการทำกฏจิรัฐติธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ พร้อมกับสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมายจำนวน ๓๐ รูป/คน เป็นพระภิกษุ ๑๐ รูป และฆราวาส ๒๐ คน มีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ ข้อสรุปของการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการดำเนินชีวิตตามหลักกฏจิรัฐติธรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกฏจิรัฐติธรรม พบว่า มีข้อมูลเบื้องต้นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกฏจิรัฐติธรรม พบว่า ความหมายของกฏจิรัฐติธรรม หลักธรรมที่ผู้นำครอบครัวจะต้องปฏิบัติและลักษณะพุทธศาสนิกชนที่ดี ความสำคัญของกฏจิรัฐติธรรม แนวคิดเศรษฐกิจครอบครัว การชี้แนะ เลือกรดำเนินชีวิตตามกฏจิรัฐติธรรมและตามหลักโภคิสุขที่มีความหมายเหมือนนัฏฐคเวสนา ดังนี้

๑) ความหมายของกฏจิรัฐติธรรม พบว่า เป็นธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูล และทำให้ตระกูลยั่งยืนอยู่ได้นาน มีความหมายถึงการใช้ทรัพย์ รู้จักซ่อมแซมของเก่าให้กลับคืนมาสภาพใช้ได้ เป็นหลักธรรมสร้างความมั่นคงและมั่นคงแก่ตระกูล มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาสมาชิกของครอบครัวในสังคมให้เป็นคนดีมีคุณภาพเป็นหลักธรรมดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน

๒) หลักธรรมที่ผู้นำครอบครัวจะต้องปฏิบัติ พบว่า มีหลักธรรมที่สำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามจะทำให้ตระกูลมั่งคั่งอยู่ยืนาน มีความพยายามขยันหาทรัพย์ด้วยความสุจริต เพื่อมีความมั่นใจว่าครอบครัวจะไม่ยากแค้นเพราะความยากไร้ทรัพย์สิน รู้จักใช้ทรัพย์สินที่หามาได้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เช่นเลี้ยงดูตนเองและสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้มีความสุขพอสมควรแก้สภาพการมีทรัพย์

แต่นำมาใช้ประโยชน์จะไม่ทำให้ชีวิตมีความสุขอาจมีความสุขเกิดขึ้น อย่าพยายามสร้างหนี้สินใดๆ อย่างไม่จำเป็น การเป็นหนี้สินนั้นเป็นทุกข์จิตใจของผู้เป็นหนี้จะมีความกังวลและระแวงตลอดเวลา ความสุขประการสุดท้ายก็คือ การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักศีลธรรม และถูกต้องตามระเบียบประเพณีกฎเกณฑ์ของสังคม

๓) **ลักษณะพุทธศาสนิกชนที่ดี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ** ส่วนมากพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ประกอบอาชีพสุจริตแล้ว ยังมีหน้าที่ที่ต้องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมด้วย ส่วนรวมในที่นี้แบ่งได้เป็น ๔ ระดับ คือ ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ

๔) **แนวคิดเศรษฐกิจครอบครัว** พบว่า ผู้นำครอบครัวต้องปฏิบัติตามกุลจักรัณฐิติธรรม ทั้งเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถดำรงอยู่ได้นาน จากหลักปฏิบัติดังกล่าวยังต้องอาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยความไม่ประมาท

๕) **การชี้แนะทางเลือกการดำเนินชีวิตตามกุลจักรัณฐิติธรรม** พบว่า พระพุทธศาสนามุ่งสอนให้เกิดความดีความงาม ความถูกต้องและ ความสมหวังให้แก่ชาวบ้านในเรื่องของการครองเรือน การสร้างฐานะครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง

๖) **ความสำคัญของกุลจักรัณฐิติธรรม** พบว่า พระพุทธองค์ได้ทรงสอนธรรมเป็นอุบายเครื่องให้ประสบความสำเร็จในด้านนี้ไว้เหมือนกัน และแน่นอนว่า เมื่อใครปฏิบัติตามแล้วย่อมจะประสบความสำเร็จตามมุ่งที่หวัง ครอบครัวและทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรก็มีแต่จะพอกพูนยิ่งขึ้นไปนั่นก็คือ ธรรมอันเป็นเหตุให้ตระกูล ทำให้โภคทรัพย์ตั้งอยู่ได้นาน

๗) **กามโภคีสุขมีความหมายเหมือนกับนัฏฐคเวสนา** พบว่า อตฺถิสุขในคิหิสุข คือความสุขของคฤหัสถ์ หมายถึง ความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ เมื่อทรัพย์สูญหายไป จะต้องรู้จักในการแสวงหาทรัพย์มาไว้และแสวงหาความสุขให้ลูกทาง เป็นต้น

๕.๑.๒ **วิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักกุลจักรัณฐิติธรรม** พบว่า เมืองประกอบ ๔ ประการ คือ นัฏฐคเวสนา ชินณปฏิสังขรณา ปริมิตปานโกชนา และอธิปัจจศีลวันตสถาปนา

๑) **วิเคราะห์นัฏฐคเวสนาธรรม** พบว่า รู้ว่าสิ่งของหมดของหายไป รู้จักหามาไว้ พบว่ามีความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม

(๑) ความหมายของนัฏฐคเวสนา พบว่า ของที่หมดไปหรือหายไป รู้จักหามาคืนไว้เพื่อจะมีใช้ในคราวจำเป็น หรือใช้ได้สะดวกตลอดเวลา

(๒) **แนวปฏิบัติตามกุลจักรัณฐิติธรรมที่ว่านัฏฐคเวสนา** พบว่า แนวปฏิบัติหลักกุลจักรัณฐิติธรรมที่พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งของต่างที่บุคคลแสวงหาได้มา ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษาก็สูญหายหรือเสียหายได้ต้องรู้จักหามาไว้ทดแทน

(๓) ประโยชน์เกิดจากการปฏิบัติตามกฏรัฐธรรมนูญที่ว่านักกฎหมาย พบว่า ชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญได้เห็นประโยชน์การปฏิบัติข้อกฎหมาย คือ การรู้จักแสวงหาสิ่งของที่หายมาไว้นั้น คือชีวิตของผู้ครองเรือนหรือที่เรียกว่าชีวิตของฆราวาสนั้นจะต้องสร้างคนในครอบครัวให้มีจิตสำนึกหรือให้มินิสัญญารักและบำรุงรักษาทรัพย์สินของตนให้ปลอดภัยและเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ

๒) วิเคราะห์ขั้นตอนปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเสีย พบว่า มีความหมายการปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม

(๑) ความหมายของขั้นตอนปฏิสังขรณ์ พบว่า ขั้นตอนปฏิสังขรณ์ หมายถึง ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม คือการรู้จักบำรุงรักษาและซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

(๒) พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญ มองเห็นประโยชน์จึงนำมาปฏิบัติโดยรู้จักบูรณะ ซ่อมแซม ด้วยสิ่งของบางอย่างเช่นเสื้อผ้าอุปกรณ์ของใช้ในบ้าน ซึ่งไม่ใช่อาหาร หรือของใช้สิ้นเปลืองที่ใช้แล้วหมดไป หากชำรุดเสียหายด้วยกาลเวลา สามารถซ่อมแซมได้ก็ต้องซ่อมแซมให้มีสภาพดีสามารถใช้งานได้ต่อไป

(๓) พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตาม **ขั้นตอนปฏิสังขรณ์** ด้วยการรักษาซ่อมแซมของเก่าของชำรุดถนอมไว้ใช้ได้นานๆนั้นเป็นคนประหยัดทรัพย์ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกิดความรับผิดชอบในตัวเอง เป็นคนมีความพอเพียงเป็นต้น

๓) วิเคราะห์ปริमितปานโกชนา รู้จักประมาณในการบริโภคอุปโภคหรือการกินการใช้นั้น พบว่า มีความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรมและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ

(๑) ความหมายปริमितปานโกชนา พบว่า ปริमितปานโกชนา หมายถึง รู้จักประมาณในการกินการใช้นั้น คือการรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สมบัติ รู้จักการประหยัดอดออม รู้จักกินรู้จักใช้เท่าที่จำเป็นให้เหมาะสมกับฐานะของตน หมายถึง การรู้จักประหยัด รู้จักกิน รู้จักใช้ รู้จักประมาณในการกิน การใช้ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ แม้แต่การกินอาหาร การใช้เครื่องนุ่งห่มเราอาจหาได้จำกัดการประหยัดหรือการรู้จักพอเพียง หรือรู้จักประมาณเรียกว่า มีจริยธรรมในการใช้ อย่าใช้โดยไม่คำนึงถึงรายรับจะอับจน

(๒) ตามทัศนคติของชาวพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ สภาพเศรษฐกิจของไทยและชาวโลกประสบกับความผันผวนของเศรษฐกิจสะท้อนถึงทั่วไปค่านิยมไทย ควรจะปรับเปลี่ยนวัตถุนิยมมาเป็นมัชฌิมาปฏิภาในการดำเนินชีวิตชาวอำนาจเจริญ พบว่า การนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตซึ่งได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกชนวิธีตามหลักพระพุทธศาสนา คือ องค์ความรู้เพื่อการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ เป็นต้น

(๓) พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของ ปริมิตปานโกชนาจึงได้นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะปริมิตปานโกชนา ด้วยการรู้จักการประหยัดการกินการ ใช้ ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เมื่อปฏิบัติแล้วช่วยทำให้เป็นคนรู้จักอดออม มีความพอเพียงในการกินการ ใช้ ทำให้เกิดสิ่งดีๆ ในชีวิต มีเงินออมมีเงินใช้ในเวลาคดเคี้ยว ผู้ปฏิบัติไม่ต้องลำบากในอนาคต ส่งผลให้ ครอบครัวมีความสุขพ่อแม่ภาคภูมิใจในผู้ปฏิบัติ เป็นทุนในการศึกษาในอนาคตมีเงินเก็บไว้ใช้ ประโยชน์ในวันข้างหน้า

๔) วิเคราะห์อติปจสัจฉลวันตสถาปนา ตั้งผู้ที่เป็นพ่อบ้านแม่เรือนเป็นคนดีมีศีลธรรม หรือตั้งผู้มีศีลธรรมให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน พบ ว่า มีความหมาย การปฏิบัติตามหลักธรรม และประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ

(๑) ความหมายอติปจสัจฉลวันตสถาปนา พบว่า อติปจสัจฉลวันตสถาปนา หมายถึง ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน คือ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องตั้งอยู่ในหลักของศีลธรรม ทำมาหาเลี้ยงชีพในทางที่สุจริต เว้นจากอบายมุข ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในกาม เป็นต้น การมีหัวหน้า ครอบครัวหรือพ่อบ้านแม่เรือนที่เป็นคนดีมีศีลธรรมครอบครัวประกอบอาชีพสุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นต้น

(๒) แนวปฏิบัติตามอติปจสัจฉลวันตสถาปนา พบว่า รู้จักทั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน เพราะหัวหน้าครอบครัวที่ดีมีศีลธรรมนั้น จะทำให้ตระกูลมั่นคงโดยส่วนเดียวความเจริญ หรือความเสื่อมของตระกูลนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำ ถ้าผู้นำตั้งอยู่ในศีลธรรมจะประกอบภารกิจได้ก็ เจริญก้าวหน้าในพระพุทธศาสนา การสนับสนุนผู้มีศีลธรรมเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำให้ได้เป็นผู้นำที่ ดีชี้แนะไปในทางที่ถูกต้อง นำพาตนเองไปในทางที่ดี เป็นต้น

(๓) พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ตามอติปจสัจฉลวันตสถาปนา ด้วยการตั้งผู้มีศีลธรรมให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน จะต้องเป็นผู้มีศีล ๕ และละเว้นจากอบายมุข "มีศีล ๕ ละอบายมุข" ถ้าได้พ่อบ้านแม่เรือนที่มีศีลธรรม

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย มี ๒ ประการ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการ วิจัยต่อ

๕.๒.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานสถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันการศึกษาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ผู้นำ ผู้บริหาร นักวิชาการ ควรมีจิตสำนึกถึงกุลจิรัฐิธิธรรม มีนโยบายหรือกำหนดเอาหลักธรรมนี้ไป ปรับใช้หรือมีนโยบายส่งเสริม เผยแพร่การปฏิบัติตามหลักกุลจิรัฐิธิธรรม ควรมีชมรม สมาคมผู้ปฏิบัติตามกุลจิรัฐิธิธรรมให้เป็นตัวอย่าง เป็นต้น

๕.๒.๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อ

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์ผลของการนำกุลจิรัฐิธิธรรมไปใช้กับสังคมไทยในปัจจุบัน
- ๒) การนำเอาแนวคิดตามหลักกุลจิรัฐิธิธรรมไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมของสังคมไทย
- ๓) เปรียบเทียบผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหลักกุลจิรัฐิธิธรรม